

La diversitat cultural a les ràdios i televvisions d'europa i canadà

Autor: Doris Boira Bueso, 2007

Resum executiu elaborat per Doris Boira Bueso

Índex del resum de la recerca

1. Per què s'ha fet la recerca i quines preguntes respon?
2. Com s'ha fet la recerca i com es presenta?
3. Quin és el plantejament teòric i els reptes de la diversitat cultural en l'audiovisual?
4. Quins són els aspectes significatius sobre la situació per països, els gèneres i els mitjans multiculturals?
 - 4.1. Informes per països
 - 4.2. La diversitat cultural als programes de televisió
 - 4.3. Els mitjans multiculturals
5. Quins són els mecanismes de promoció de la diversitat cultural en l'audiovisual?
6. Quines són les conclusions o consideracions interessants en relació amb la diversitat cultural en l'audiovisual a Catalunya?
 - 6.1. Recomanacions que cal tenir en compte
 - 6.2. Reptes a Catalunya en relació amb la diversitat cultural en l'audiovisual

Resum executiu

1. Per què s'ha fet la recerca i quines preguntes respon?

La recerca ha estat un encàrrec de la Mesa per a la Diversitat Cultural en l'Audiovisual del Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) en un moment de necessitat de conèixer experiències audiovisuals relacionades amb la immigració i la diversitat cultural a d'altres països d'Europa i Canadà a fi d'extreure'n aprenentatges i referències d'utilitat per a la realitat catalana.

La recerca intenta respondre preguntes clau que es plantegen al voltant del tema de la presència i la representació de la diversitat cultural i la immigració en els mitjans audiovisuals, algunes de les quals tenen a veure amb qüestions de fons com ara les següents: Quin lloc han reservat i reserven avui dia les televisions i ràdios europees als immigrants i a les minories ètniques? Els mitjans audiovisuals contribueixen a integrar o a excloure, a destruir els prejudicis o a reforçar-los? Quina relació s'estableix entre les polítiques migratòries i la representació i l'accés de la immigració als mitjans? Quines lliçons s'extreuen de l'experiència en la gestió de la diversitat d'alguns països europeus? Quin paper pot tenir la societat civil en l'impuls de polítiques actives que millorin la participació de comunitats immigrades i culturalment diverses als mitjans?

2. Com s'ha fet la recerca i com es presenta?

La recerca s'ha dut a terme a partir de fonts secundàries, bibliografia i Internet, com també amb l'aportació de persones vinculades professionalment al tema per mitjà d'iniciatives europees de promoció de la diversitat cultural a l'audiovisual. Per tant, combina el caràcter descriptiu de la informació produïda pels mateixos mitjans amb l'analític dels articles i estudis sobre el tema.

Tot i que d'entrada la recerca s'havia de centrar en experiències significatives de mitjans generalistes, de mica en mica i a causa de la importància qualitativa i quantitativa de les troballes, es va justificar l'ampliació del seu abast al mitjà radiofònic i als mitjans de minories culturals. En aquest sentit, aquesta ampliació li ha donat un caràcter relacional i no mediocèntric que mostra una imatge el més complexa possible del tema amb la incorporació d'aspectes influents com ara el context migratori i les polítiques audiovisuals de cada país, com també del paper del sector professional i associatiu. Aquests aspectes referits a l'àmbit territorial i al temporal són presents amb més o menys profunditat en funció de la disponibilitat i el tipus de fonts localitzades per cada país.

En relació amb la l'organització dels continguts de la recerca, els capítols són accessibles de manera independent o relacionada, i intenten respondre les preguntes de partida. Els continguts es presenten de la manera següent: el paper dels mitjans audiovisuals en la societat multicultural, les tecnologies de la comunicació i l'accés als mitjans, i el repàs a la trajectòria i els avanços en el marc europeu (introducció); immigrants i minories culturals a l'audiovisual: denominacions i teories sobre els mitjans en els processos d'integració (capítol 1); informes per països: Alemanya, Bèlgica, França, Itàlia, Països Baixos, Regne Unit i Canadà (capítol 2); la diversitat cultural als programes de televisió (capítol 3); mitjans multiculturals (capítol 4); mecanismes per promoure la diversitat als mitjans, context europeu i per països (capítol 5); conclusions; aspectes significatius, recomanacions i reptes de la diversitat cultural en l'audiovisual a Catalunya (capítol 6), i normativa comparada (annex a càrrec dels Serveis Jurídics del CAC).

3. Quin és el plantejament teòric i els reptes de la diversitat cultural a l'audiovisual?

A partir de la consulta d'altres estudis relacionats amb el tema, destaquem els principis i plantejaments teòrics que han guiat aquesta recerca:

- La representació mediàtica de la immigració i la diversitat cultural condiona la visió de l'audiència sobre el caràcter multicultural de la societat. Per això, cal parar una atenció especial en la reproducció de les relacions de dominació i de racisme que els mitjans poden exercir.
- Els mitjans audiovisuals tenen un paper fonamental a l'hora de representar la societat multicultural a la qual s'adrecen, en la tasca de mostrar un «nosaltres» integrador i alhora respectuós amb les diferències que el conformen, tasca que s'ha de compartir des de l'àmbit institucional i des de la societat civil.
- Sobre si els mitjans audiovisuals contribueixen a integrar o a excloure, a destruir els prejudicis o a reforçar-los, tot depèn de la línia ideològica i de màrqueting del mitjà, combinada amb la influència i l'aplicació de les directrius de les autoritats reguladores en relació amb la promoció de la diversitat cultural.
- Les deficiències existents en la representativitat d'immigrants i minories culturals en els mitjans convencionals d'Europa i Canadà, i el sentiment d'exclusió que això pot generar, influeixen en la necessitat de crear-ne d'altres més propers amb les possibilitats que donen les noves tecnologies de la comunicació (cable, satèl·lit, Internet).
- El debat sobre si els mitjans o programes específics contribueixen a crear guetos mediàtics esdevé estèril, ja que tant els mitjans o programes generalistes com els específics responen a necessitats determinades i alhora es complementen.
- Els anomenats *mitjans ètnics* tenen la doble funció, d'una banda d'explicar a les persones immigrades com funciona la vida al país d'instal·lació, i, de l'altra, de mantenir els lligams amb el país de procedència i dins de la comunitat d'acollida. Per tant, no hi ha una relació entre consum de mitjans ètnics i replegament comunitari.

4. Quins són els aspectes significatius sobre la situació per països, els gèneres i els mitjans multiculturals?

4.1. Informes per països

Tot i que no és comparable la situació migratòria i audiovisual dels països europeus i el Canadà, i potser precisament per això, el repàs a la trajectòria d'aquesta relació en contextos nacionals diversos permet conèixer un ventall ric d'experiències en relació amb l'abordatge de la diversitat cultural.

Cada país té una història migratòria i cada televisió ha desenvolupat una programació determinada en funció del marc polític i audiovisual. La comparació de la situació actual i la seva trajectòria en diversos països, que no s'estableix explícitament, permet trobar aspectes semblants i diferents en les polítiques audiovisuals, programacions i mitjans multiculturals.

Des dels primers programes dels mitjans públics d'abast nacional adreçats als immigrants de la dècada dels seixanta, a països com ara Alemanya, Bèlgica, Països Baixos i Regne Unit, que van

esdevenir una part crucial dels rituals diaris per a moltes famílies immigrades, s'ha anat arribant a una programació de caràcter més multicultural adreçada a tota l'audiència per raons diverses, derivades tant de l'evolució de la situació política i migratòria del país com de l'entrada dels canals per satèl·lit i cable.

Alemanya

Els primers programes d'abast nacional i regional per als anomenats *treballadors convidats* procedents de Turquia, Itàlia, Grècia, Portugal i Espanya van començar a emetre's als seixanta a la ràdio pública. La realitat migratòria del país va anar evolucionant i, des dels anys vuitanta fins a l'actualitat, l'oferta mediàtica adreçada a la població immigrada ha experimentat canvis significatius a causa de la introducció de noves tecnologies que van possibilitar d'una banda la recepció de canals via satèl·lit dels països d'origen i de l'altra la creació de mitjans propis. Cal destacar els canals oberts i les ràdios lliures com a canals locals accessibles per a la societat civil. En relació amb les iniciatives de caràcter multicultural adreçades a audiències ètnicament diverses, la situació és difícil, tant per la competència dels grans canals de televisió als països d'origen dels immigrants com pel desconeixement de la població i dels mitjans alemanys vers els temes multiculturals. De fet, el procés polític i social cap al reconeixement de la realitat migratòria del país ha tingut una repercussió molt limitada en l'esfera de la producció mediàtica. Només entre l'1 i el 3 % de professionals sorgits de la immigració són presents a les plantilles dels mitjans alemanys. Actualment no existeix cap servei públic de ràdio i televisió per a immigrants. En canvi, hi ha experiències que aposten per un plantejament multicultural, com és el cas del canal públic regional WDR a Colònia, que ha mantingut una política sensible a la realitat migratòria tant en la producció com en la programació.

El canal públic francoalemany ARTE mereix una menció especial en el marc dels mitjans amb plantejaments específics vers la diversitat cultural. Des del 1998 va irrompre en el panorama audiovisual europeu amb l'objectiu de concebre, fer i difondre programes de televisió de caràcter cultural i internacional. ARTE està associat a diversos canals públics d'àmbit europeu entre els quals hi ha TVE a Espanya, ORF a Àustria, RTBF a Bèlgica, NPS als Països Baixos i la BBC al Regne Unit.

Bèlgica

Als anys seixanta, vint anys després de l'arribada de les primeres migracions d'italians, el canal públic francòfon va incorporar a la seva programació serveis informatius per als immigrants del sud d'Europa, Turquia i el nord d'Àfrica. Aquests programes van anar evolucionant al llarg dels anys, però no va ser fins que l'extrema dreta va fer servir la immigració per guanyar vots que el govern va reaccionar en aquest sentit. Entre els setanta i vuitanta es van posar en marxa campanyes antiracistes i comissions d'immigració per establir un lligam amb els immigrants i les comunitats ètniques que havien estat ignorades durant dècades. A mesura que el govern s'implicava en aquestes qüestions ho anaven fent, amb moltes dificultats, els mitjans flamencs i valons. Actualment, la programació dels canals públics del país és diversa. Mentre el canal públic flamenc ofereix un ventall de programes de caràcter multicultural de gèneres diversos, el canal públic francòfon no ha diversificat tant la seva oferta multicultural. Les emissores d'àmbit local (universitàries i lliures) han acollit en els darrers anys experiències comunicatives ciutadanes que, a més de complementar l'oferta televisiva institucional, han promogut l'accés de la població immigrada a l'espai audiovisual contrarestant la representació simplificada de la immigració que solen mostrar els grans mitjans.

França

El tema de la diversitat als mitjans francesos s'ha plantejat en els darrers quinze anys des de dos nivells, el social i professional i l'institucional i mediàtic, en un procés cap a la visibilització i les propostes de canvi. Des de mitjans dels setanta, el Fons d'Acció Social va impulsar magazines específics adreçats a la població immigrada. Als noranta, la presència de

professionals als canals de televisió francesos va fer un pas endavant amb la incorporació progressiva de periodistes d'origens culturals diversos a programes informatius i en sèries de ficció de gran audiència. L'any 1998, el *Collectif Egalité* va denunciar l'absència de «minories visibles» als mitjans i va reclamar una millor representació de la França *black-blanc-beur*, a més de denunciar el Ministeri de Cultura per una actitud discriminatòria vers els negres. Més endavant, el col·lectiu es va posicionar a favor d'una política de quotes als canals de televisió, va qüestionar els principis republicans, i va traslladar les seves demandes al Consell Superior de l'Audiovisual (CSA) que va assumir un rol mediador en aquest procés. Amb l'estudi, *Presència i representació de les minories visibles a la televisió francesa*, a més de confirmar la queixa va assumir el seguiment de les obligacions dels mitjans públics que calia traspasar als canals privats, habitualment més oberts a reflectir la diversitat social. Les iniciatives radiofòniques adreçades a audiències diverses, com ara *Beur Fm*, han estat una exemple paradigmàtic de reformulació del discurs mediàtic cap a una audiència diversa per part de la societat civil.

Itàlia

La televisió pública italiana ha seguit des de finals dels vuitanta dos camins paral·lels en relació amb la diversitat cultural coincidint amb l'augment de l'arribada d'immigració al país. D'una banda, amb programes per a l'audiència general, i de l'altra, amb programes específics adreçats a immigrants. Mentre les cadenes generalistes donen poca importància als immigrants com a audiència potencial, des dels anys noranta els mitjans d'abast local acullen nombroses iniciatives de programació multilingüe, sobretot en ràdio, que afavoreixen l'accés al mitjà dels immigrants de la regió i també afavoreixen una representació més correcta. Algunes de les experiències més significatives s'han desenvolupat a Teleregione de Roma i Antena Vesuvio a Nàpols. Cap al 2000 en van aparèixer d'altres a TV Vicenza, la Televisió local de Pisa i TeleBrescia que abasta dotze províncies.

Països Baixos

La diversitat cultural ha estat un tema clau en la política audiovisual holandesa, sobretot en els mitjans públics i els d'abast local, motivada per la tasca d'entitats socials i professionals que s'hi han dedicat i per la proliferació de mitjans adreçats a minories que la legislació ha afavorit. Des dels programes dels canals públics adreçats als immigrants als setanta, les mesures institucionals de suport a la política de diversitat es van vehicular als noranta des de l'autoritat pública de l'audiovisual vers l'àmbit laboral de la programació i la producció de mitjans públics nacionals i regionals.

Malgrat el suport institucional progressiu a les empreses audiovisuals per fomentar una política de diversitat, i la creixent demanda de professionals de minories culturals, encara es pot parlar d'una certa resistència per part de la indústria audiovisual a la interculturalització. Tot i així, la seva presència en els mitjans d'abast general, i sobretot al capdavant dels mitjans de minories, ha contribuït a la millora de la representació mediàtica de la multiculturalitat de la societat holandesa. En aquest sentit, mereixen una atenció especial els canals per cable de ràdio i televisió gestionats i adreçats a minories culturals pel seu paper en els processos d'integració i representació d'aquestes. L'any 2001, arran de la política audiovisual de concentració i professionalització de mitjans locals, els canals de televisió local d'immigrants de les grans ciutats es van aplegar en un d'abast nacional anomenat *Multicultural Television of the Netherlands* (MTNL). A més del MTNL, actualment hi ha unes dues-centes iniciatives de ràdio i televisió d'abast local gestionades i adreçades a les minories culturals del país.

Regne Unit

La representació de la diversitat cultural ha estat un eix rellevant per als mitjans britànics, tant arran de les polítiques institucionals com de les iniciatives internes dels mateixos mitjans per mostrar un reflex fidel de la societat multicultural. Alhora, les pressions socials en el terreny de la lluita contra la discriminació racial i les demandes de canals d'expressió per part de les minories culturals han influït en la proliferació de mitjans i iniciatives per la promoció

de l'autorepresentació. Des de l'aparició de la televisió, que va coincidir amb les primeres vagues d'immigrants al país, les cadenes públiques es van interessar per la immigració, tant pel fet d'esdevenir una nova audiència com per la responsabilitat davant de la seva representació a la pantalla. De manera progressiva, i en el marc d'una política d'igualtat d'oportunitats, els canals públics van anar incorporant la diversitat de la societat britànica en la seva programació amb programes específics i d'abast general, i el suport de mecanismes interns com ara la Unitat de Programes Multiculturals a Channel 4 i l'Asian Network a la BBC, entre d'altres. La presència de professionals de minories ètniques als mitjans va adquirir un caràcter oficial i planificat l'any 1988, quan la BBC va adoptar una política d'igualtat d'oportunitats perquè la composició de la plantilla reflectís plenament la de la societat. Alhora, la creació de Channel 4 va impulsar la presència de professionals de minories ètniques a la pantalla per la seva vocació multicultural. Malgrat les crítiques, el Regne Unit és el país amb un nivell més alt de bones pràctiques en relació amb la representació de les minories ètniques als mitjans, en comparació amb altres països europeus.

Canadà

En el context canadenc els mitjans tenen un paper important en la percepció pública del multiculturalisme, que alhora és un tret definitori del país de manera oficial, fan de lligam per als nous immigrants en el nou context i sensibilitzen la resta de la societat en els canvis d'una societat diversa. L'any 2003, arran d'una recerca de l'Associació Canadenca de Radiodifusors privats (ACR), elaborada a petició de l'entitat reguladora de l'audiovisual, es va donar a conèixer l'estat de la qüestió sobre la presència i la representació de la diversitat cultural a la televisió privada canadenca. Els resultats van confirmar l'existència de seriosos problemes de subrepresentació de les minories visibles i aborígens davant i darrere de la pantalla, de la tendència a la «guetització» dels professionals de minories culturals en mitjans o programes adreçats al seu grup, i de les dificultats per accedir als mitjans convencionals. Tot això, malgrat l'aplicació d'una política laboral d'igualtat d'oportunitats des dels canals públics d'abast nacional basada en els principis de justícia, equilibri i igualtat. En principi, la Canadian Broadcasting Corporation (CBC) presenta la seva plantilla «tan diversa com la societat canadenca».

En relació amb el Quebec, on coexisteixen mitjans en llengua anglesa i francesa, la diversitat etnocultural i racial no està gaire representada a la televisió de llengua francesa en comparació amb la de llengua anglesa. Els motius es troben, d'una banda, en el fet que la indústria francòfona se centra més en la història dels quebequesos que no pas en la dels immigrants, i d'altra banda, en què les audiències de minories culturals tendeixen més a veure emissions en llengua anglesa. El mercat de les produccions audiovisuals al voltant de la diversitat cultural es concentra sobretot a Mont-real per la composició multicultural de la seva societat. En general, a banda de les televisions públiques canadenques, les de titularitat privada i comunitària també apliquen el plantejament multicultural en l'àmbit laboral i de programació. Destaquem Télé Québec i City TV, a més dels canals de ràdio i televisió multilingües engegats als setanta CHIN International i OMNI TV a Toronto.

4.2. La diversitat cultural als programes de televisió

A la recerca es presenten tres categories de programes en relació amb el tema de la immigració i la diversitat cultural a les televisions europees. En primer lloc, els programes informatius i de divulgació, que parlen sobre la immigració i la diversitat cultural a tota l'audiència. En segon lloc, els programes magazines, adreçats sobretot a la població immigrada o de minories culturals. En tercer lloc, els programes d'entreteniment adreçats al gran públic. Dins d'aquesta darrera categoria s'inclouen les sèries de ficció, que progressivament van incorporant el tema per mitjà de personatges i situacions culturalment diverses.

Conclusions sobre els programes d'informació i divulgació:

- Tenen la funció de donar a conèixer situacions i percepcions sobre un tema, desconegudes per la majoria de l'audiència.
- Quan responen a preocupacions socials, poden complir una funció de contrastació de tòpics i prejudicis.
- Els programes amb un format que combina la divulgació amb el debat poden esdevenir fòrums de discussió. Com el cas del programa *Sharia TV* que aposta per la via del diàleg en relació amb la vivència religiosa dels joves musulmans britànics.

En relació amb els **magazines específics**, es presenten per països: Sindbad i 1001 Cultures (Bèlgica), Mosaiques i Saga Cités (França), i Nonsolonero i Un mondo a colori (Itàlia).

Les conclusions a les quals s'arriba són:

- Permeten combinar informació i entreteniment amb un format àgil que arriba a molts sectors de l'audiència.
- Donen resposta a les necessitats informatives i afectives dels immigrants per mitjà de la informació i la música, per això esdevenen espais de referència.
- A partir de la diversitat de seccions, llengües i recursos formals, afavoreixen un abast divers d'audiències pel que fa a edat, sexe i interessos.
- Esdevenen plataformes de llançament de professionals de minories culturals cap a programes generalistes dels mateixos canals o d'altres.

En relació amb els **programes d'entreteniment i humor**, es presenten per països: Goodness gracious me (Regne Unit) i Bij Lobith (Països Baixos).

Les conclusions a les quals s'arriba són:

- Acostumen a ser programes de gran audiència que sovint no gaudeixen de tant prestigi com els gèneres informatius ni de tanta divulgació a l'hora de considerar les seves potencialitats sensibilitzadores.
- Fent ús de l'humor i amb la voluntat de qüestionar temes aparentment seriosos, com ara la immigració, acaben sent formats que adopten estratègies amb vista al seu tractament.
- La seva evolució als països amb una trajectòria migratòria llarga, com ara els Països Baixos i el Regne Unit, mostra la incorporació progressiva de la diversitat cultural en aquest gènere.

4.3. Els mitjans multiculturals

La denominació de *mitjà multicultural* inclou una gran diversitat de tipologies de mitjans en funció de la seva titularitat, pública, privada o comunitària; el suport tècnic en què emeten, hertziana o digital; i l'abast regional, nacional o transnacional. Els canals que la recerca presenta reflecteixen aquesta riquesa de tipologies i, precisament per això, el coneixement de les seves especificitats aporta elements interessants en relació amb un tractament integral en relació amb la diversitat cultural.

Els canals de ràdio presentats són: Radio Centre Ville (Mont-real, Canadà), Beur Fm (França) i Radio Multikulti (Alemanya). Els canals de televisió són: Beur TV (França), OMNI TV i CHIN International (Canadà).

5. Quins són els mecanismes de promoció de la diversitat cultural a l'audiovisual?

En el context europeu existeixen iniciatives, vinculades a entitats i institucions encaminades a la promoció de la diversitat cultural en els mitjans generalistes, la conscienciació dels professionals, la formació de minories culturals i la promoció de mitjans ètnics. Destaquem la xarxa *On Line More Colour in the Media*, OLMCM, que des del 2003 promou el *Dia Europeu de Seguiment de Mitjans*, un projecte que s'emmarca en la *Setmana Europea de Mitjans i Minories*. En el marc d'aquesta jornada, el 2004 es va difondre el *Manifest europeu de suport als mitjans de minories culturals*, tant en l'àmbit institucional del Parlament Europeu com per mitjà de mitjans i associacions.

Els premis són un altre mecanisme important a l'hora de valorar les produccions audiovisuals a favor de la integració social. Alguns dels més consolidats en l'àmbit europeu i per països són: Prix Iris, Premi europeu de mitjans per la igualtat i la tolerància, que ha donat lloc al *Civis Youth Video Award* adreçat a joves realitzadors. *Ebu Prix Jalla*, creat en el desè aniversari del Grup de Programes Interculturals de l'EBU, que premia els joves realitzadors compromesos amb l'Europa multicultural.

Una vegada més, **Internet** esdevé l'eina imprescindible a l'hora de coordinar iniciatives en l'àmbit europeu i oferir recursos. Destaquem tres portals dedicats específicament als mitjans i la multiculturalitat: la xarxa *On Line More Colour in the Media* gestiona un portal de recursos anomenat *The Multicultural Skyscraper*,¹ *MMC 2000*² (*Multicultural Multimedia Channel*), portal creat per l'ONG italiana Cospe membre de la xarxa OLMCM, i concebut com una plataforma pels mitjans multiculturals del país amb vincles amb iniciatives europees, i *TV Plurielle*,³ creat des de l'entitat *Médias France Plurielle* per professionals d'orígens diversos.

Tanmateix, en els diversos països hi ha mecanismes interns als canals que afecten la política laboral i de producció, com també iniciatives externes procedents d'entitats professionals i socials. A continuació en presentem una selecció, sense entrar en cap tipus de valoració, de les més representatives i consolidades als diversos països. En relació amb els mecanismes interns als canals de televisió, destaquem les iniciatives següents per països. A Alemanya el canal regional de Nord Westfalia, WDR, compta des de finals dels noranta amb una figura referent per qüestions d'integració i diversitat cultural. A Bèlgica el canal públic flamenc VRT va posar en marxa l'any 1999 un Pla d'Acció Positiva per augmentar la contractació de personal d'orígens culturals diversos i aconseguir una representació equilibrada a la programació, que va donar lloc a mecanismes com ara la *Diversity Charter* i la *Diversity Cell*. A França des del 2003 se celebra la *Setmana per la integració i contra les discriminacions* a France 3 amb el suport institucional de l'Alt Consell de la Immigració (HCI). Una altra mesura important ha estat el Pla d'Acció Positiva per a la Integració de *France Televisions*, presentat el 2004, per millorar la representació de la diversitat de la població francesa a la televisió.

En països amb gran trajectòria migratòria destaquen polítiques de promoció de la igualtat d'oportunitats com ara mecanismes de discriminació positiva seguits pels canals de televisió pública dels Països Baixos, el Regne Unit i Canadà. Al Regne Unit la BBC ha posat en marxa d'altres iniciatives i programes: *Ascend*, curs de formació per a membres de minories ètniques dins l'empresa; *BBC Mentor Project*, per promoure l'accés d'estudiants al mitjà; *BBC New Talent*, programa per afavorir talents en els diversos gèneres i funcions; *Diversity Database*, base de dades que permet l'accés a persones i entitats relacionades amb la diversitat cultural al país; *Head of diversity*, figura encarregada de coordinar i fer el seguiment de les mesures

1. <http://www.multicultural.net>

2. <http://www.mmc2000.net>

3. <http://tvplurielle.free.fr>

del canal respecte la diversitat, tant en l'àmbit de programació com en la plantilla de personal.

Alhora, la implicació de les institucions en la millora de la representació de la diversitat cultural als mitjans ha generat un ventall de mesures de gran repercussió. Concretament, als Països Baixos el govern ha desenvolupat polítiques destinades a promoure el multiculturalisme als mitjans per mitjà de l'elaboració de documents debatuts al Parlament, normatives, recerca continuada, signatura de convenis, plans governamentals i premis. Com a mesura implantada per diversos canals britànics de televisió públics i privats, la *Cultural Diversity Network*, des del 2000, es dedica a la promoció de la millora de la representació de les minories ètniques tant davant com darrere de la pantalla, des d'un compromís per part dels nivells de direcció i gestió.

Des de l'àmbit associatiu i professional hi ha a tots els països iniciatives dedicades a la sensibilització sobre la realitat multicultural des de la comunicació, la promoció de l'accés de les minories culturals als mitjans, com també la millora de la seva representació. A Itàlia, la Federació de mitjans culturals estrangers esdevé una plataforma per als mitjans i els professionals d'orígens diversos i *Asterisco* és responsable del festival *Comunicando* dedicat a la comunicació intercultural. Als Països Baixos, *Mira Media* és un referent en aquest terreny que a més impulsa iniciatives europees com ara la xarxa OLMCM. A França, el *Collectif Egalité* i el *Club Averroes* desenvolupen una tasca de vigilància, reflexió i reivindicació sobre la representació de les minories visibles als canals. Al Regne Unit, la *Community Media Association* (CMA) dóna suport al tercer sector audiovisual des d'una perspectiva multicultural. A Canadà, l'Associació d'Artistes de Ràdio i Televisió (ACTRA) esdevé una entitat de defensa dels seus interessos i demandes, i la trobada *Innoversity* crea ponts entre la innovació i la diversitat en els mitjans.

6. Quines són les conclusions o consideracions interessants en relació amb la diversitat cultural en l'audiovisual a Catalunya?

6.1. Recomanacions que cal tenir en compte

La recerca conclou amb un seguit de recomanacions, internes i externes als mitjans, que tenen com a objectius: millorar la representació de la diversitat cultural als mitjans tot incidint en la producció i la programació; sensibilitzar els professionals sobre el tema i formar-los en una perspectiva intercultural; afavorir la visibilitat i l'accés dels immigrants i minories culturals als programes de tots els gèneres, com també fomentar la formació i la creació de mitjans específics; afavorir l'intercanvi d'informació i coordinació entre entitats vinculades a l'audiovisual sobre el tema, i enfocar la recerca a tot el procés comunicatiu i en termes d'aplicabilitat.

Les **recomanacions en l'àmbit intern** del mitjà se centren a aconseguir una producció i una programació representativa de la diversitat cultural de la societat a la qual s'adreça el mitjà. En aquest sentit, recauen sobretot en els professionals i responsables dels mitjans. En el procés de producció, es tracta de diversificar les fonts informatives i incorporar una política laboral que normalitzi la presència de professionals culturalment diversos a la plantilla. En la programació, cal aconseguir una presència de la diversitat cultural en tot tipus de programes i gèneres, no solament en aquells dedicats al tema.

Les **recomanacions en l'àmbit extern** del mitjà preveuen el paper del sector professional i acadèmic, com també del teixit associatiu per millorar la representació de la diversitat cultural. L'accés dels col·lectius immigrants i culturalment diversos als mitjans esdevé fonamental, com també la formació entesa com una via sensibilitzadora de les discriminacions socials i alhora potenciadora de la professió periodística per als joves motivats.

Per això, calen recursos públics i privats en la planificació i posada en marxa de mecanismes de coordinació i intercanvi d'experiències entre entitats vinculades a l'audiovisual i a la diversitat cultural (mitjans, organismes reguladors, autoritats públiques, entitats professionals i associacions). Cal donar a conèixer bones pràctiques i fomentar les relacions per mitjà de xarxes, premis, trobades i congressos sobre el tema. Concretament i pel que fa als mitjans, cal promoure vincles estables i de mobilitat dels professionals entre mitjans específics i convencionals. Pel que fa als organismes reguladors, cal planificar i promoure mecanismes i mesures de seguiment i aplicació dels compromisos establerts pels canals en relació amb la diversitat cultural. A més de visibilitzar i valorar les iniciatives pioneres i innovadores tant en termes de cohesió social com de viabilitat econòmica.

6.2. Reptes a Catalunya en relació amb la diversitat cultural en l'audiovisual

Les recomanacions que de manera general s'han presentat en l'apartat anterior tenen diferents nivells d'urgència en la seva aplicació en funció de la situació a cada país pel que fa a la presència migratòria, les polítiques audiovisuals i el paper de la societat civil. En el cas de Catalunya els reptes que es plantegen tenen a veure amb el terreny institucional, mediàtic i associatiu.

Des del **terreny institucional**, els reptes plantejats van en dos sentits.

- Que les institucions siguin conscients i conscienciïn la societat a la qual representen de la importància de la comunicació per millorar la convivència entre les persones. Per mitjà de polítiques socials d'integració, recursos per crear i mantenir canals de comunicació i participació integradors i específics per a persones immigrades i de minories culturals, com també la posada en marxa d'actuacions, a mitjà i llarg termini, de plans d'àmbit municipal i comarcal.
- Que les polítiques mediàtiques contribueixin al fet que els mitjans siguin un reflex de la diversitat cultural de la societat a la qual s'adrecen, no solament amb declaracions formals sinó amb estratègies concretes i viables. Per mitjà del seguiment del compliment dels compromisos dels mitjans en relació amb la representació de la diversitat cultural i de les recomanacions elaborades sobre el tema, aplicant sancions en cas d'incompliment dels acords per part de les entitats reguladores (CAC), i creant plans d'acció positiva que abastin tots els àmbits, la producció, els continguts i la plantilla dels mitjans des d'un plantejament intercultural.

Des del **terreny mediàtic**, els reptes es plantegen sobretot per als mitjans públics, tot i que s'han d'estendre també a la resta, especialment als privats, des de la implicació dels mateixos professionals, entitats representatives del sector i responsables dels mitjans. Destaquem els reptes següents:

- L'adequació de l'oferta audiovisual pública a les necessitats i interessos d'una audiència culturalment diversa, cal diversificar la plantilla dels mitjans amb professionals d'origens culturals diversos. D'una banda, donant resposta a les necessitats informatives i d'entreteniment de la població immigrada i, de l'altra, sensibilitzant l'audiència sobre la nova realitat social.
- La diversificació de les plantilles dels mitjans amb professionals d'origens culturals diversos, aplicant polítiques d'igualtat d'oportunitats o d'efectes semblants, amb convenis de col·laboració amb entitats o professionals de la immigració, i donant suport a programes de formació per promoure l'accés al mitjà d'estudiants de procedències diverses.
- Que la diversitat cultural sigui una línia transversal en tots els àmbits del mitjà, creant figures específiques dins el mitjà i vincles amb iniciatives del sector d'abast nacional, estatal i europeu.

- L'aprofitament del potencial dels mitjans d'abast local en relació amb la diversitat cultural, bé de la mà de persones culturalment diverses o de programes al voltant del tema.

Des del **terreny associatiu**, hi ha dos línies que considerem bàsiques per treballar per la promoció de la diversitat cultural des de la societat civil:

- La valorització de projectes de comunicació del teixit associatiu, general i immigrant, com a canals d'integració i participació ciutadana. Per mitjà del suport a la creació i el manteniment d'iniciatives de comunicació, fent servir els mitjans d'abast local (municipals, comercials i comunitaris) i afavorint la relació entre entitats representatives del teixit associatiu i del sector professional i mediàtic. Com també per mitjà de la formació o l'assessorament a membres d'associacions per engegar projectes de comunicació propis en suports diversos (paper, analògics o digitals).
- La promoció de la coordinació de les iniciatives associatives de comunicació com a estratègia d'intercanvi i suport del treball en xarxa. Per mitjà de la creació o el manteniment de plataformes puntuals o estables que vinculin associacions i mitjans (municipals i comunitaris).

Les mesures que la recerca proposa per tal de promoure la diversitat cultural en l'audiovisual a Catalunya no són les úniques possibles, però sí poden esdevenir una guia pràctica d'orientació per donar resposta als reptes que es plantegen, tant a les institucions com a la societat civil, tenint en compte la realitat migratòria i associativa, com també la responsabilitat de les polítiques d'estrangeria i de l'audiovisual.